

bánya), Korond fürdő, a bucsinon át Gyergyó-Szentmiklós, Ditró, Tölgyes (román határ), Borszék fürdő, Toplicza (fürdő), Ratosnya, Szászrégen, Maros-Vásárhely. Szovátán és Borszéken 2-2 napot tölt a társaság. Az út 9 napig tart és 98 koronába kerül.

A Brassóba érkező kirándulók, ha Sinai (Románia) királyi nyaralót is megakarják tekinteni, a részvételi díj 15 koronával többé kerül s az utazást egy nappal később fejezhetik be.

Jelentkezéseket 10 nappal az utazás megkezdése előtt elfogad a Székely-Egyesület és Székely-Társaságok irodája, Maros-Vásárhely, mely kívánatra részletes utiprogrammot is küld.

Olvasóinknak melegen ajánljuk, hogy ha tehetik, e kirándulások egyikében vagy másikában vegyenek részt. Gyönyörű vidékeket fognak látni.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Napoleon. Éppen mikor a franciák meghódították Korkikát, 1769-ben, abban az évben született Bonaparte Napoleon mint egy ajaccioi ügyvédnek második fia. 8 éves kora óta a király költségen taníttatták a katonai előkészítő iskolákban. Már akkor kiváló volt a matematikában és bizonyítványa szerint meglehetősen tudja a történelmet és földrajzot, gyöngye a táncban és zenében. Mikor a párisi tűzériskolát elvégezte, megjegyezték róla, hogy «korkizai nemzetre és jellemre sokra viszi, ha a körülmények kedveznek neki.» Akkoriban Plutarchost olvas és meg akarja írni szülőföldjének történetét. Eközben kitör a forradalom, hazamegy Korkikába és nemsokára mint pártfő lép fel. A vége az lett, hogy kénytelen volt Franciaországba menekülni. Erős jacobinus lesz és ennek köszönheti, hogy Robespierre kegyébe fogadja. Sokszor szegénységbe jut, a cárnőnek is felajánlja kardját s Törökországba is készül a tűzérseget újjászervezni.

Mikor Párist lefegyverezte, egy 15 éves fiú jelent meg nála, Beauharnais Eugen, a hős tábornok fia, kérve, hogy atyja kardját hagyják meg nála. A tábornok szívesen bánt vele és megismerkedett anyjával. A szegény idegen katona először jutott divatos körbe. Josephina szívesen nőül ment hozzá. E házassággal a korkizai kalandor a legjobb párisi társaság tagja lett. Ettől fogva gyors volt előmenetele.

Erről a tüneményes életpályáról szól a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 189. füzeté.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyuttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőr-kötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt 1652 körül a török kapudan (a tengeri hajók parancsnoka)? Ugyanekkor Magyarországon tatár-csapatok dúltak s a következő évben Stambulban nagy lázadás volt, melyet azonban lecsillapítottak. (Imre Béla.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

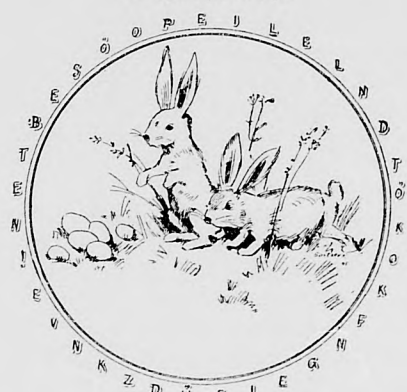
Számtani kérdés:

Melyik az a szám, melynek kétszeresét hárommal megszorozva, 54-et kapunk eredményül? (Malártsik Gy. Lajos.)

Földrajzi kérdés:

Melyik az a sziget a Juan-Fernandez szigetsoportban, hol valamikor Robinson néven elhíresedett Selkirk nevű skót matróz élte viszontagságos életét? (Halmos Gyula.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 augusztus 2.

15. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Radagais. — Számtani kérdés: Az arány 6 : 5. — Földrajzi kérdés: Boldogasszony. — Képrejtvény: Tavasz elmúlt, a rózsának lehullott a szép virága.

Helyesen fejtették meg: Rosenzweig Gyula, Szabó Gyula, Rosenzweig Sándor, Dobránszky Ele, Makk István, Szemző István, Popper József, Kis Elemér, Imrédy Béla, Grosz József, Paál Antal, Mauthner Imre, Rozgonyi Ottó, Licht Zoltán, ifj. Apor István, Radnay Testvérek, Breuer Ernő, Jung Ödön, Moldován Ferenc, ifj. Fleischl Sándor.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: Kenyér és becsület) Szemző István főgimn. V. o. t., szarvasi előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

F. B. (Mocsár). A kívánt számot elküldetjük a kiadóhivatallal. — **B. I.** (Budapest). A Kodak-féle. Bármely nagyobb játékkereskedésben megkaphatja. — **Vándordiák.** Mi is találkoztunk három debreceni fiúval Erdély bérci között. Tizennégy-tizenöt évesek voltak. Pompásan bírták a gyaloglást. Mindenütt szíves vendéglátásra és meleg ajánló sorokra találtak. Hogy azonban elindulhasson, ahhoz szülőinek a beleegyezése föltétlenül szükséges. — **Studiosus.** 1. Nem ismerjük. 2. Majd annak idején szóvá tesszük. 3. Az önképzőkör egyáltalában nem becsümlendő. — **2715. sz. előfizető.** 1. A kértetett állandóan Budapesten lakik. 2. Nem tudjuk, hogy református-e, vagy katolikus. — **Kíváncsi.** Valentényi Györgytől nemsokára ismét hozunk egy rendkívül érdekes természetrajzi cikket. A te érdeklődésedben örömtünk telik. Olvasmányaink ne legyenek csak szépirodalmiak, hanem komoly, tartalmas munkáktól se riadjunk vissza. — **Z. V.** Bizony gyöngye versikék ezek, de azért neked ne fájjon a tudat, hogy még nem vagy költő. Kevés a költő azok között is, akik magukat költőknek tartják. Aludjál nyugodtan s legyen jó étvágyad, erősödjél testben — s versírás nélkül is tökéletesen boldog lehetsz.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

AZ UTOLSÓ LANTOS.

Regényes korrajz. Irta Gaal Mózes.

17

XX.

Amit a kisértetek mesélnek.

Pusztán meredezik az ég felé az alvinci vár. A csekélyke dombrol, melyre építették, nem néz oly büszkén alá, mint ezelőtt. Iszapos víz van széles árkában s a felvonó hidat vajmi ritkán eresztik le. A vár felé kanyargó úton nem ver fel port délceg lovasok csapata. Egy-egy elkényszeredett oláh jobbagy hajtja sovány juhait, nyilván a földesura portájára. Sehol egy ember, sehol egy hangosabb kurjantás, sehol dübörgés, lódobogás, embert sejtető zsvaj.

Hát mindenki elhagyta ezt a szomorú helyet?

Ez a fényes udvar ezelőtt egy évvel a két ország leghatalmasabb emberét, Frater Györgyöt vallotta urának. Dévajkodó apródok, sürgő-forgó esatlosok, siető kukták, buzgólkodó étekgók raja töltötte be a tágas tornácot és a fehérre meszelt rezidencia alsó felét. És jöttek cifra ruhás követek a esaszártól, komoly arcú, hallgatag csauszok a portától. A havasalföldi vajda bojárai s a pápa taláros követe egymásnak adták át a kilincset. Mindenik sürgős üzenettel jött, mindenik biztató szóval, pecsétes írással távozott innen s mindenki megbámulta a nagy-eszü barátot, kinek szava parancs volt s akarata irányozta két ország sorsát.

A kifáradt barát nyugodni tért. Eleget dolgozott. Hetven éven túl van már, haja hófehér s alakja még mindig délceg, szeme még áthatóbb, fényesebb, mint valaha. Elrejtőzött az alvinci várba, magával vitte mesés kinceit, hogy idegen

kézre ne kerüljenek. Rendelkezik róluk ha meghal.

— Mindenkinek jut belőle, — mondogatták irigyei, — csak a szegényeknek nem.

De bizony nem rendelkezett ő még az író-tollával sem.

Arra ébredtek fel, hogy nincs több «barát» Magyarországon. Az alvinci vár egyik termében hat hónapig hevert egy véres hulla, biborszegélyű papi tógában, a vár pedig kiürült, senki sem maradt ott virrasztónak Frater György mellett.

Sokáig tartott volna a legöblösebb torkú debreceni legatusnak is.

Hat hónap múlva eltakarították, de az alvinci várba ekkor sem merészelt senki bemenni.

Kisértetek járnak ott.

Zivatáros éjjeleken cseng-bong a fegyverterem, mintha viaskodnának hatan egy ember ellen. Az erős falak megreszketnek s a páncélingek, keményhátú paizsok összekocódnak, összesörrennek, mintha ők is viadalra akarnának kelni egymás ellen.

Megsiketül a halandó emberettől a vérfagyasztó lármától s megdermed szíve a halálhörgéstől, mely a vastag falon átesap s halk nyöszörgéssé törődik.

Csak az egyik toronynak van lakosa.

Öreg fegyverhordozó. Együtt hagyta el a sajládi kolostort perjelével, Frater Györgyvel. Mellette maradt az utolsó percig, mint fegyverhordozója. Ő járt könyörögni Castaldohoz, Ferdinándhoz, az erdélyi társfejedelemhez, tén den esdeklött Frater Györgynek tisztességes eltakarítást.

Ignác pater volt a neve.

Azt mondják, hozzá is ellátogatott a meggyilkolt bibornok szelleme, de ő nem ijedt meg tőle,

mert jó barátja volt, kétszer mentette meg az életét, Buda mellett és Lippánál. Őt szereti a bibornok még holta után is.

Egy haragos sötét este vándor állott meg a várkapu előtt s kiáltozott torkaszakadtából:

— Hé, toronyőr, le a kapúval, adj éjjeli szállást a jóbarátnak!

— Igaz hiten vagy-e? — szólott vissza a torony kerek ablakán kitekintve Ignác pater.

— Tetőtül talpig.

— Honnan jössz?

— Királyhágón túlról.

a beszédet, mikor a toronyba felvezette Ignác pater, — nagyon éhes vagyok, Dévától Alvincig pénzemért sem adtak.

— Korpa kenyérem, erdei mézém s egy kancsó borom van.

— Sok lesz az kettőnknek is.

A pater előrakta egy oldalfülkéből a mondott ételféléket s hozzáláttak ketten.

Jólesett az, akár a Báthori fényes lakomája.

Mikor elvégezték, kérdezte a vándor:

— Ismerted a barátot, öreg?

— Jobban, mint bárki más a világon.

IGNÁC PÁTER VOLT A NEVE.

— Tudod-e, hogy hívják ezt a várat?

— Ha megmondod, atyámfia, én is megtanulom.

— Ez a híres alvinci vár.

— Itt ölték meg a hatalmas barátot?

— Itt.

— Annál jobb.

— Félsz-e az éjjeli kísértetektől?

— Nem nagyon. Nyugodt a lelkiismeretem. Kálmán király böles szavait ismerem: «de strygis, quæ non sunt».

— Mi vagy?

— Vándor énekes.

A kapu nagynehezen leereszkedett s az idegen belépett a híres alvinci várba, mint legelső vendég tizenhárom hónap óta.

— Adsz-e valamit enni, atyámfia? — kezdé

— Mondják, hogy sok esze volt, de nem használta a haza javára.

— Mondják, de oktalan elmével mondják.

A biboros főpap szándéka mindig nemes és tiszta volt. Tettek volna helyébe mást s ma Erdély nem volna különb, mint Havasalföld, nem volna egyéb, mint bitang jószág. Az én uram esze kormányozta a két hazát két ellenség ellen. Hajó volt a haza, két felől fújta gonosz szél s a hajó nem merült el. Nagy érdem ez, aki közlelől nézte, ingyen sem látta, hogy mit akart a hajó kormányosa.

— Igazad lehet . . . Bizony igazad, — mondá a vándor énekes és reakönyökölve az asztalra, mélázva nézett maga elé. Hosszú idő telt el hallgatásban, akkor szólalt meg:

— Miféle kísértetek járnak itt, atyámfia?

— Nem mondom én azt el senki fiának.

— Nagy baj az, ha nem mondom el, de tudok rajta segíteni.

— Hogy-hogy?

— Megnézem magam őket.

— Csakugyan nem félsz tőlük?

— Nem félek.

— Hm, ezt sem hallottam még ember szájából!

— Tudok én diákul, megértem a kísértetek nyelvét. Vess nekem oda ágyat, hol bizonyosan felkeresnek, mert ha nem, akkor — a szakálladra mondom — hazudtál, atyámfia.

— Meglesz a kívánságod. Kelj fel, kövess!

A vándor szó nélkül engedelmeskedett.

Ignác pater meggyújtott egy falnak támasztott fáklyát, levezette a toronyból s kinyitotta az egykor fényes rezidencia vaspántos tölgyfa ajtaját. Végig hordozta az üres, hideg szobákon s a nagy fegyverterem jobb oldalán levő benyílásban megállott.

— Ez volt a bibornok dolgozó-szobája, itt van a keményfalóca, meg rajta a medvebőr. Itt szokott pihenni, ha országos nagy dolgok elméjét, testét kifárasztották. Egyik végére leteszed a börtársolyodat, a börtársolyra a fejedet s alszol, ha tudsz, fényes reggelig. Ha megzavarja valami az álmodat, gyűjtsd meg ezt a fáklyavéget — itt van a kova, a tapló, acél van az oldaladon, a kardod; az ajtókat nyitva hagyom; vissza találsz hozzám. Jó éjszakát.

A vándor körülnézett a kis szobában. Furesa volt egy kissé, de ő nem sokat törődött vele. Kikasztotta nyakából a tarsolyt, letette a lóca egyik végére, reáhajtotta a fejét s merthogy nagyon fáradt volt, nyomban lezárta szemeit az álmom.

Künn sípolt a szél, kikapta a felső ablak hártáját s úgy dudorászott, mintha vasárnap délutánra fogadták volna az alvinci oláhok dudásnak. Belekapaszkodott a fegyverteremben lógó pajzsok, karabélyok, lándzsák oldalába s úgy összevacogtatta, mint a megijedt ember a fogait.

A vándor mozdulatlanul, csendesen aludt és — álmódott.

Hosszú szakállú, sápadt arcú alak közeledett hozzá, feje fedetlen, tar volt. Szemei csodálatosan villámlottak. Nagy fekete papi talár fedte magas termetét.

Sokáig állott az alvó ágya fejénél, végre leült

egy székre és így szólott csendes, szomorú hangon:

— Ismerted a hatalmas papot, Frater Györgyöt? Azt mondták a két hazában, hogy a barát álnok, hitszegő, kétszínű, kincsvágyó volt. Hazudtak. A barát szerette a hazáját sokkal jobban, mint azok, akik róla gonosz hírt terjesztettek. A barátnak esze volt s ezt használta a haza boldogítására, de jaj annak, aki siket, vak és esztelen korban él! Ha szól, nem hallják; ha int, nem látják; ha okosan cselekszik, nem értik meg.

— Két sír volt megásva Magyarországnak, mindkettőbe könnyen be lehetett volna dönteni, de én a két sír közé álltam s az ölembe, a szívemre szoritva tartottam, hogy megmentsem és megmentettem. Tudod, mi volt a jutalmam?

— Nézz ide, — s szétvoná a talárt, — ez a mell tele rakva sebekkel; egy is halált hozott volna s huszonötöt ütöttek rajta, hogy jobban meghaljak. Nézd, a jobb fülem hiányzik. Szőr nőtte be természetből, ezt levágták s elvitték Ferdinándnak csúfságból. Jaj annak, akit balvégzete olyan környezetbe állít, mely őt helyesen felfogni, igazán megérteni nem tudja. Nekem ez jutott ki osztályrészemül s ez jutott ki mindazoknak, akik úgy gondolkoznak, mint én. Ellenség, ha üldöző, megértem azt, de jó barát köve, mely fejemre hull, százszorosan fáj s ha kis sebet ejt is, nagy fájdalmat okoz. Akit pedig sorsa s a jó Isten kegyelme magas polcra emel fel, az nyilak mérges hegyének, villám csapásának mindig a legjobban ki van téve. Magyarország egy beteg koldus most, akinek senki sem tud orvosságot adni, mert annyi ereje sincs, hogy bevegye azt, de én tudom, hogy eljön a feltámadás, a felüdülés napja, én nem érem meg, te sem éred meg, de azért eljön.

— Te dalnok vagy, Lantos Sebestyén a neved, ismer a két haza nagy ura, de a nép, a középosztály nem, pedig ezeknek is meg kell ismerniök a nevedet; nemcsak a nevedet, hanem az énekeidet, hogy tanuljanak tőled lelkesülni, bizni, hazát szeretni!

Lassan felkelt a székről s oly csendesen, mint jött, eltávozott.

Ennél szebb álmot még Sebők deák nem látott soha. Ennél szomorúbb kísértet még senkit sem látogatott meg.

(Folytatása következik.)

EL INNEN, EL!...

El innen, el! . . .
 Ki a szabadba vágyom én,
 Hol nincsenek rideg falak,
 S csapongva száll az ég felé
 A képzelet, ha szárnyra kap!
 Hol nincs utamban a tömeg,
 Melynek zaja kijózanít,
 És elriasztja a szívem
 Derült, mosolygó álmait!

El innen, el! . . .
 Ki a szabadba vágyom én,
 Ahol előttem a világ,
 S amerre a szemem tekint,
 Mind, mind enyém a sok virág!
 Ahol az ég azúrvirág
 Libegve szálló fellegek
 Még akkor is mosolyganak,
 Ha szürke könnyet ejtenek!

El innen, el! . . .
 Ki a szabadba vágyom én,
 Ahol a lelkem is szabad,
 Hol fészkiben madár dalol,
 S sziklák ölen forrás fakad!
 Hol tiszta ég borul reám
 S hol a nap is szebben ragyog,
 Fejemre hinti sugarát,
 S én majd hogy el nem olvadok!

El innen, el! . . .
 Ki a szabadba vágyom én,
 Ahol szabad a gondolat,
 Ahol virágok illata
 Legyezgeti az arcomat!
 Ahol járatlan útakon
 El-elbolyongok egymagam,
 S a fűszeres, a tiszta lég
 Megoldja néma ajakam!

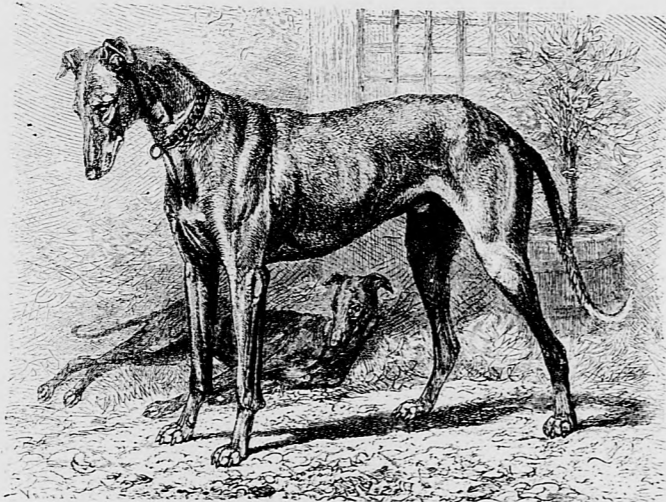
El innen, el! . . .
 Ki a szabadba vágyom én,
 Hol szívem újra lángra gyúl,
 Ahol a friss szellő nyomán
 Minden bilincs a porba hull!
 Hol álmódó lombok között
 Ébren csak én magam vagyok,
 Ki a szabadba vágyom én . . .
 Mert ott születnek a dalok!

Ambrozovics Dezső.

Képek háziállataink életéből.

1. A kutya.

A kutya ősidőktől fogva az ember otthonának leghívebb őrzője. Az emberrel való gyakori s tartós érintkezése, valamint nevelése nagy befolyással voltak tehetségeinek kifejlődésére. S így bátran állíthatjuk, hogy a kutyanak testi és szellemi tulajdonságai, fajainak különbözősége s általában minden változása az ember műve. Ő a szó igazi értelmében kiadomította magának épp úgy az agarat és a buldogot, mint a juhász- és vadászkutyát is. Nagyszerű kísérletet látunk magunk előtt, melyet az ember sok ezer éven

AGÁR.

keresztül a kutyaival tett s a mai kutya ezen kísérletnek csudálatos eredménye.

A kutya tehetségeinek megítélésénél különösen emlékező tehetsége tűnik ki. Erről Darwin a következőket írja: «Kutyámtól, hogy emlékező tehetségét megvizsgáljam, öt évig távol tartottam magamat. S midőn ezen idő elteltével házikőjához léptem s régi szokásom szerint megszólítottam, semmi meglepetést nem mutatva, azonnal kiugrott házikőjából s utánam ment, mintha csak ezelőtt egy órával távoztam volna tőle.»

Azonban a kutya nemcsak személyeket és helyeket tart meg emlékezetében, hanem más dolgokat is. Erre nézve egy földbirtokos beszéli, hogy mikor kutyáját a városban való néhány hónapi tartózkodása alatt sétálni vitte, nyakra- valót adott reá. A nyakra- valóról egy háromszög alakú acéllemezek csüngött alá, mely a nyakra- valóhoz való ütődésekor pengett. Valahányszor

a kutya e pengést meghallá, mindannyiszor vidáman ugrándozni kezdett, mert sejtette, hogy sétálni viszik. S mikor három év múlva a gazdája ismét a városba vitte s a legközelebbi séta előtt a nyakra- valót kezébe vette s meg- pengette, a kutya rögtön figyelmes lett a pen- gésre s ugrándozásával, ugatásával adá tudtul örömét, bizonyítékául annak, hogy három év múlva is visszaemlékezett e pengésre.

Azoknál a kutyáknál, amelyekkel jól bántak, bizonyos büszkeséget, érzékenységet, hogy ne mondjam, ne- bántás- virág-féle jellemet tapasztalunk. S valamint az ember, úgy a kutya is csak akkor mutatja ezeket a tulajdonságokat, ha sorsa olyan megkülönböztetett helyzetbe juttatta a társadalomban, amelyben a műveltség be- folyása következtében érzékenysége is kiművelő- dött. Az ilyenre érzékenyebben hat a megszegve- nitő lealázás, mint a testi fájdalom. Az efféle arisztokratikus nevelésben részesült kutyáról egyik barátom a következőket beszéli: «Kutyám egész nap szomorkodik, ha valaki csak feddől- leg is rátekinthet vagy rászól. Ősém egyszer magával vitte sétálni, ahol egy másik kutyával találkozott s megállt mellette. Ősém a tovább- menésre akarván őt meginteni, keztyűjével meglegyintette. A kutya megilletődve rátekinthet az ősémre, megfordult s haza ballagott. Ősém másnap is magával vitte, azonban a kutya csak egy kis darabig kísérte ősémét, ismét rátekin- tett s játszva a megsértettet, megfordult s haza kotródott. Ettől az időtől fogva ősémét többé nem kísérte. Kutyám még azt sem tűrte, hogy társai kikapjanak. Ilyenkor rögtön ott termett a helyszínen s harago- san vicsoritá fogait az ütlegelőre. S ha kocsin ment velem, mind- annyiszor megkapta kabátom újját, valahányszor a lovakat megcsap- kodtam.»

Egy úrnő ismét a következő esetet beszéli: «Kutyám nem sze- retett fürödni. A fürdőtől való idegenkedése idővel annyira erőt vett rajta, hogy eselédem, féktelen dühötől tartva, vonakodik őt meg- fürösztetni. Minden fenyegetés, éheztetés s verés hiábavaló volt. Utóljára a mellőzéshez folyamod- tam: nem vittem őt magammal sétálni; midőn haza érkeztem, rá se hederítettem s ha hozzám si-

múlt, elfordultam tőle. Így éreztettem vele, hogy engem megsértett.

S a szegény állat ezt az egy teljes hónapig tar- tott viselkedésemet csakugyan megértette és szo- morkodni kezdett. Végre egy napon hozzám lo- pódzott s kérő tekintetet vetett reám, amelyből szavaknál is érthetőbben kiolvastam: «Már én azt tovább ki nem állom, megadom magam.» És csakugyan kiállta a legszigorúbb fürdőt, amelynek befejezésével mintegy megifjodva hoz- zám ugrott, vidáman ugatott, farkát jobbra-balra himbálgatta, mintha mondani akarta volna: «Tudom, hogy így már jól van.» S midőn sé- tálni mentem, régi jogával élve, hozzám szegő- dött s e pillanattól kezdve ismét a régi jókedvé- ben volt. Mikor azonban ismét fürösztésre került a sor, újra ellenkezni kezdett, de ekkor már elég volt, hogy parancsoló tekintetemet lássa s azonnal megadta magát. Amit tehát veréssel s éheztetéssel el nem érhettem, azt elértem a sze- retetemnek tőle való megvonásával.»

Hogy a kutyák egymásra féltékenyek s irigy- kedve vetekednek is egymással, a következő eset bizonyítja. Egy barátom beszéli: «Öreg s törő- dött kutyám mellé egy fiatalat szereztem, amely- nek mindenki kedvezett, mert ügyes s kezes állatka volt. Ezt észrevevé az öreg s egyszerre megváltozott: irigykedve vetekedni kezdett fiatal bajtársával, követte mindenhová, minden tettét utánozta, úgy, hogy egészen megelégnék. Vala- hányszor sétálni mentem a fiatal kutyával, ő is hozzánk csatlakozott; ha a fiatal kutya otthon maradt, ő is vele tartott. Mig maga volt a ház

USZKÁR.

KÜLÖNFÉLE KUTYAJAJTÁK.

örzője, csak húst evett; most egy tálból eszik az új kutyával s nem válogat az ételben. Ha valaki az új kutyát simogatja, egy darabig csak nézi, türi, de ha megsokalta, morogni kezd s ugat. Botért a vízbe ugrani nehezére esik ugyan, mindazonáltal megteszi, hogy ő is olyan bánásmódban részesüljön, mint a vetélytársa.»

A kutyának további jellemző tulajdonsága a *tettetés*. Egy ismerősöm említést tesz egy kutyáról, amely a lábát megsértette s ennek következtében bicegett. Mindnyáján sajnálták s dédelgették. Néhány hónapra rá, mikor a lába már teljesen begyógyult, valahányszor rászólt valaki, mindjárt bicegni kezdett és csak mikor észrevette, hogy tettetése nem használ, hagyott fel vele.

A kutya azonban a *humor* iránt is értelmet tanúsít, amely különbözik a pusztai játsz kedvtől. Így ha pálcát vagy valamely más tárgyat dobunk a kutyának, rögtön utána rohan, fölveszi s fut vele tovább, azután leteszi a földre, hozzá fekszik s várja, míg gazdája érte jön. Mihelyest azonban a gazda a tárgy után nyúl, a kutya se rest s elkapja előle a tárgyat, amellyel azután ismét tovább fut s újra megismétli az előbbi tréfát.

Arra is vannak bizonyítékaink, hogy a kutyák képesek egyszerű fogalmakat egymással közölni, azaz hogy *megértik egymást*. Ez a közlés vagy

bizonyos testmozdulatokkal, vagy különös hangú ugatással történik s értelme az, mintha mondani akarnák: «Jer velem!» Ezt azonban csak az intelligensebb egyedeknél tapasztalhatjuk s a mozdulat, amelyet ilyenkor tesznek, abból áll, hogy fejikkel egymást érintik. Erre vonatkozólag egy földbirtokos ismerősöm a következőket beszéli: «Öreg vidrász-emem a szobámban aludt s fia, amely különben soha sem mert egymagában idegen kutyát megtámadni, kint hevert a fal-kerítésen, mely az udvart az úttól választá el. Ez időben egy nagy kutya kullogott az úton s az öreg is fölébredett s álmosan cammogott a lépcsőn lefelé. Mikor az udvarra ért, hozzáugrott a fia s fejével megérintvén apja fejét, jelt adott neki. Erre mind a ketten átugorva a falat, dühösen rohantak az idegen kutya után.» De a kutya az *embert is megérti*.

Erre nézve egy úr beszéli, hogy egy uszkár-ebe volt, amelyet a szolgáló etetett és fűrésztött. A szolgáló minden reggel, mihelyest fölkel, kiment a kecskét megfejni s a tejet a kutyának hozta. Egy reggel azonban korábban kelt, mint kellett volna s ahelyett, hogy kiment volna a kecskét megfejni, varráshoz fogott. A kutya ezt látván, mindenféle mozdulatokkal megkísérlé magára vonni a szolgáló figyelmét s őt a munkájától eltávolítani s midőn minden kísérlete csüörtököt mondott, fogta magát, odasompolygott az edényes polchoz, félrehúzta a függönyt s az ott lévő csészét fogai közé szorítva a szolgáló lábaihoz tette. És e tettevel elérte célját.

(Folytatása következik.)

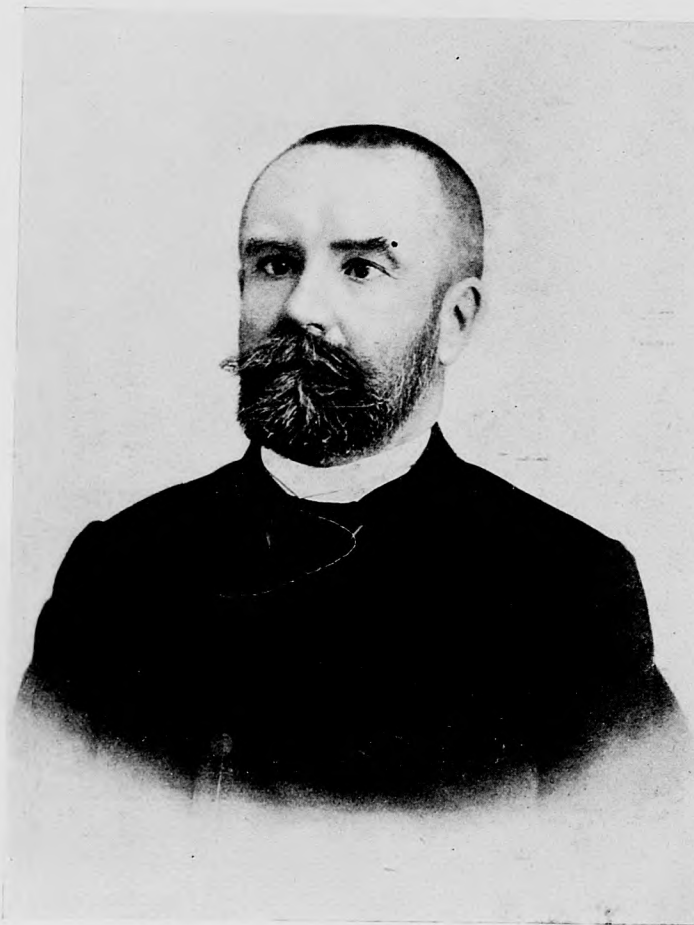
KÉT HALOTTRÓL.

A magyar közéletnek két kiváló tagja húnyt el rövid időközben: *Pauler Gyula*, a történetíró és *Kállay Béni*, az államférfiú. Az egyikben komoly, értékes tudóst, a másikban nagytehetségű államférfiút veszített el a nemzet. Életük rajzának főbb adatait a következőkben vázoljuk: *Pauler Gyula* 1841 május 11-én Zágrábban született, hol atyja akkor az akadémián jogtanár volt. A kegyesrendiek pesti gimnáziumában végezte középiskolai tanulmányait.

A gimnázium végeztével a pesti egyetemre

iratkozott be s négy év múlva, 1862-ben elvégezte a jogot is. Pauler jogi tanulmányai mellett mind több kedvvel forgatta a magyar és külföldi történetírókat s midőn 1863-ban ügyvédi oklevelet nyert, egy ideig ugyan úgy látszott, hogy egészen ügyvédi foglalkozásainak él, tulajdonképpen azonban ekkor készült komolyan a történetírói pályára.

szersmind megbízatást nyert, hogy a tervezett új országos nagy állami levéltárt szervezze s mintegy újonnan megalapítsa. E végből a külföldi levéltárak tanulmányozására indult. Megbecsülhetetlen szolgálatot tett ő tapasztalataival és ismereteivel a levéltárnak s ezáltal a magyar történettudománynak, csak akkor méltányolható, ha tudjuk, hogy kineveztetésekor az országos

PAULER GYULA.

Az alkotmány visszaállítása után történetíróink fokozott erővel láttak a történelmi adatok gyűjtéséhez és feldolgozásához és hogy érdeket keltsenek a nemzetben a régi századok eseményei iránt, megalapították a Magyar Történelmi Társulatot, melynek Pauler Gyula jegyzője, 1874-ig ügyésze s mind haláláig alelnöke és egyik oszlopos tagja volt s a társulat munkásságában és felvirágoztatásában nem csekély része volt. Már 1870-ben Horváth Mihály ajánlatára akadémiai levelező taggá választották.

1874-ben országos levéltárnok lett s egy-

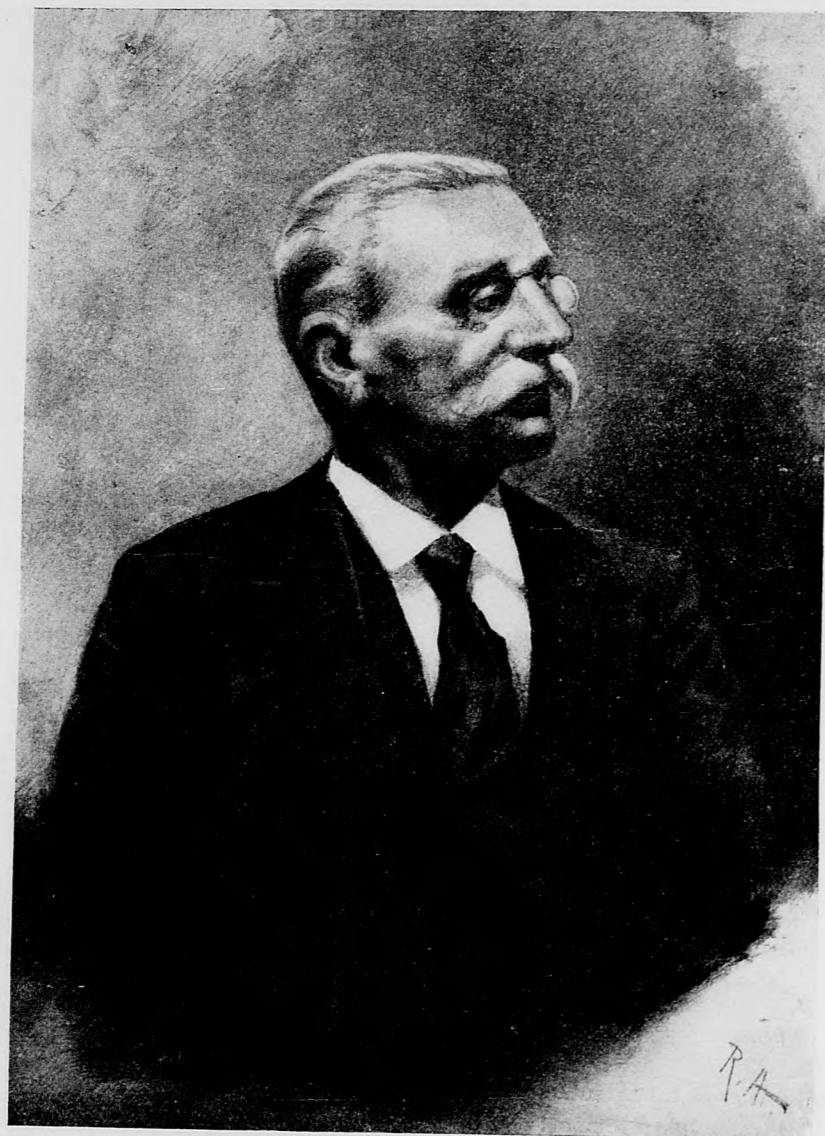
levéltár gyűjteménye összesen *három* termet töltött be s ma már az egész levéltár, beleértve a gyűjtemények helyiségeit, a hivatali termeket és dolgozó-szobákat, közel *kilencven* termet foglal magában.

A hetvenes évek elejétől kezdve legkivált I. Lipót korával kezdett foglalkozni Pauler s ez irányú működésének eredménye «Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése» című két kötetes munkája, mely 1876-ban jelent meg s az akadémiai nagy jutalomban részesült. E művének köszönhető, hogy a következő év-

ben, ismét Horváth Mihály ajánlatára, rendes taggá választották meg az Akadémiában, ahol székét «Szent István és alkotmánya» című értekezéssel foglalta el.

Főmunkája 1893-ban jelent meg az Akadémia kiadásában két kötetben, «A magyar nemzet

helyenkint oly élénk színezettel van feldolgozva, hogy e tekintetben a munka párját ritkítja újabb irodalmunkban. Nagyrészt tisztázta az Árpád-kor-Magyarország földrajzi állapotát, megismertette a jogi intézmények és az egyházi szervezet fejlődését, az akkori államszerkezetet, közigazgatást,

KÁLLAY BENJAMIN.

története az Árpád-házi királyok alatt» címmel s azóta második kiadást is ért.

Paulernek az Árpád-házi királyokról szóló munkája egyike a magyar történetírás legbecsesebb termékeinek. Történelmünk ez eddig meglehetősen homályba burkolt kora Pauler művéből világosan domborodik ki s oly mélyreható tanulmánnyal,

a társadalmi viszonyokat. Különös gonddal dolgozta fel a kereszténység megszilárdítását.

Legutolsó, nagyobb, önálló munkája mintegy kiegészítője az Árpád-házi királyokról szólónak; a vezérek korát írta meg benne egy kötetben, ugyanolyan gondos, beható tanulmány alapján s épp oly kitűnő feldolgozásban, mint előbbi két

kötetes nagy művét. Ily módon nagyszabású, összefoglaló feldolgozásban kapta tőle irodalmunk a magyar nemzet történetét a honfoglalástól az Árpád-ház kihaltáig.

A halál élete javakorában ragadta ki kezéből az írói tollat, amikor még nagy hatással munkálkodhatott volna szellemi életünk terén.

*

Kállay Benjamin 1839 december 31-én született Budapesten. Jeles és szakképzett magánnevelők tanították. Nagy tehetsége és szorgalma mellett alapos és széleskörű képzettségre tett szert. Beutazta a nyugati államokat. A hatvanas években élte ifjúságát; szorgalmasan készült politikai pályájára. Megtanult szerbül, új-görögül, törökül, oroszul. A kiegyezést közvetlenül megelőző időben föllépett képviselőnek a szentendrei kerületben deákpárti programmal, de megbukott. Ez időben fordította magyarra Stuart Millnek a szabadságról írt munkáját. A tettvágytól égő fiatal politikus tehetségeit hamar felismerte gróf Andrássy Gyula s nem sokkal a kiegyezés után, 1869-ben rávette Kállayt, hogy a diplomáciában keressen munkakört maga számára s kieszközte, hogy kinevezzék belgrádi főkonzullá.

Kállay új állásában fényesen bevált. A szerb fővárosban nagy tekintélyre tett szert; nemcsak a társadalmi életben lett hangadó, hanem nagy volt befolyása a szerb államférfiakra is. Éppen akkor ölték meg Obrenovics Mihály fejedelmet, utána régensség következett s attól lehetett tartani, hogy Szerbia lesz gyújtópontja a Balkánon minden pillanatban kitörhető zavaroknak. Kállay éles tekintete behatolt a zavaros állapotok szövevényébe, melyet oly tisztán átlátott, mint kevesen mások s emellett figyelme túl is terjedt Szerbia határain: behatóan tanulmányozta az egész Balkán állapotait, azok eredetét, fejlődését s e tekintetben oly tájékozottságra tett szert, amellyel semmiféle más államférfi nem versenyezhetett. Épp oly jól ismerte az embereket is; nem volt 31 év óta olyan mozgalom, melynek rügőit ne ismerte volna, nem szerepelt ember, akit személyesen ne ismert volna. 1872-ben utazta be először Boszniát.

Hét évig volt Kállay Belgrádban. Becsvágya nem engedte, hogy hosszabb időre elzárkózzék a szűkebb hatáskörű főkonzuli hivatalba. 1875-ben képviselője lett a szászsebesi kerületnek. Tevékenysége a tudományos irodalomban is keresett tért. Befejezte s kiadta a *Szerbek történetéről* szóló műve első kötetét, melynél e tárgyról alig

van alaposabb, behatóbb ismeret alapján készült munka s mely külföldön is nem csekély feltűnést keltett. 1878-ban «Oroszország keleti törekvései»-ről írt szintén nagy figyelemmel fogadott röpiratot, mely az orosz törekvések szívósságát s a hazánkat fenyegető veszedelmeit fejtegette. Ugyanez évben választotta levelező tagjává az Akadémia, melynek később rendes, majd tiszteleti tagja is lett. A bécsi tudományos akadémiának is tiszteleti tagja volt. 1879-ben Andrássy meghívta a külügyminiszteriumba második osztályfőnökné s csakhamar első osztályfőnökké lépett elő. Állásában megmaradt Andrássy távozása után is, de már ekkor nagy figyelmet fordított az 1878-ban megszállott tartományokra.

Nehéz körülmények között vette át 1882 június 4-én Kállay Benjamin Bosznia és Hercegovina kormányzását, mint közös pénzügyminiszter. Első dolga volt, hogy a Keletet ismerő emberekre bízta. Kormányzata alaptételül vette, hogy érvényre juttassa a Boszniában nemzetiség számba menő három felekezetet: a mohamedán, orthodox és katolikus felekezet teljes egyenjogúságát. A vasútak és útépités, a középítkezés, az iskolaügy, a biztonsági szolgálat, a közegészségügy, a kereskedelem és a bányászat, a földművelés és erdőgazdaság terén oly eredményeket mutatott fel, amelyek a Balkán s az egész Kelet népeire mély és eltörülhetetlen benyomást gyakoroltak. Nem az a körülmény itt a fontos, hogy azon intézmények az európai színvonal legjava tanulságai alapján léptek életbe s hogy azok a külföldön is feltűnést keltettek, hanem az, hogy az egész mohamedán világ Indiában, a Kaukázusban, Egyiptomban és mindenütt saját szemével láthatta, hogy az izlámot egy keresztény hatalom nem nyomja el, hanem azon van, hogy azt emelje és pedig nem a többiek rovására, hanem egyformán a többiekkel.

Igaz, hogy az eredmény kitűnően megválogatott munkatársak önfeláldozó közreműködésével jött létre, de a világító fáklya, a mindent intéző kéz a miniszter maga volt. Óriási akaraterejével úgyszólván feláldozta magát. Egész nap dolgozott, az éjjelt is nappallá tette. Ismert mindenkit, tudott mindent és mindenről. Nem volt az a csekély részlet, amelyet kihagyott volna a számitásból, nem volt az a nézet, melyet meg ne hallgatott volna; elfogadta a jobb nézetet, de amelyet azután magáénak vallott, ahhoz ragaszkodott. És nem érte be a közigazgatás munkájával, folyton tanult, folyton olvasott és folyton

haladt előre. Összes államférfiaink között egy sincs, ki annyi ismerettel rendelkezett volna és aki ez ismereteket annyira tudta volna értékesíteni a maguk helyén, mint ő.

Kállay nemcsak mint politikus, hanem mint tudományos és politikai író is kimagasló, marandó becű emlékeket hagy maga után. Már említett munkáin kívül keleti politikánk nagy feladatait világítja meg magas államférfiúi szempontokból s nagy történeti tájékozottsággal «Magyarország helyzete Kelet és Nyugat határán» című munkája. Az Akadémiában ő mondott emlékbeszédet gróf Andrássy Gyuláról s a millenniumkor a király jelenlétében nagyhatású felolvasást tartott az Árpád-korról.

Mint szónok is kiváló volt. Amit mondott, azzal mindig le tudta kötni a figyelmet, az érvek hatalmas erővel, feltartóztathatlanul sorakoztak beszédeiben s hatalmában volt az élc és gúny sziporkázó ereje is. Előadása nyugodt volt és biztos.

Mint ember külsőleg zárkózott és hideg volt, meggyőződéseire feltétlenül ragaszkodó, de akiket bizalmára méltatott s közelebb engedett jutni magához, azokat elragadta lelkének a hideg külső alatt rejlő nemessége, szívének jósága. A társadalmi életben kevés részt vett; szabad idejében jobb szeretett családjának élni, melyet gyöngéden szeretett.

A közönséges mértéken jóval felül emelkedett egyéniség volt, aki nagy munkát végzett s nagy eredményeket ért el.

PARABOLÁK.

1. A fahordó fiú.

Egyszer egy fiú elindult apjával az erdőbe fáért. Amint együtt volt az első nyaláb fa, az apa a fia vállára emelte azt.

Hús darab fa volt abban.

A fiú alig indult el néhány lépésre, panaszkodott, hogy nagyon nehéz a teher.

— Nem bírom tovább, — szólta. — Apám, nem bírom!

Az apa csöndesen leoldotta a nyalábot. Kivett néhány szál fát belőle és megkönnyebbült teherrel útnak indult a gyermek, új erővel, a nagy nyalábot cipelő apával.

Hej, sok fa kell a hosszú, hosszú télre melegítőnek!

Néha-néha pihenőt tartottak. Míg a fiú játszadozott és füttyörészve betűket rajzolt a homokba, az apa egyenkint észrevétlenül rakta

vissza a nyalábba az előbb kiszedett darabokat. Az egyik pihenőnél egyet, a másik pihenőnél megint egyet, a fiú végre ugyanannyi terhet vitt, mint amennyit az apja eleinte rakott volt a vállára. És vitte hazáig.

Otthon megszámlálta a szálakat és csodálkozva látta, hogy mind a hús darab fát elhozta hazáig.

— Ládd-e, — szólta az apja, — hogy mégis elbírtad! Észre se vetted, amint egyenkint raktam rád a terhet.

— — — — —
Egy ember álmában látta jövőd sorsát, szenvedését.

Jajveszékelve kiáltott az Úrhoz:

— Nem bírom! Nem bírom!

És múltak a napok, az évek. Bekopogtatott a gond, a fájdalom, a bánat egymásután.

És ő elszenvedett mindent, mindent. Elbírt.

Lassan rakta a terheket az Úr a vállaira, nem többet, mint amennyit elbírt; és az Úr tudta, hogy miért.

Thirring Gusztávné.

HYPATIA.

Történeti regény az V. századból.

Irta Kingsley Károly.

18

Az ifjúság számára átdolgozta Zigány Árpád.

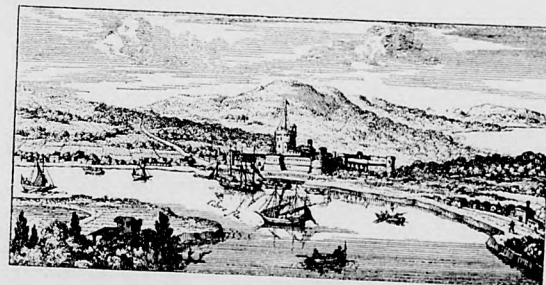
Philammon elsáppadt és kis híjja, hogy föl nem kiáltott. Tehát mégis igazat mondott Miriam és Hypatia valóban menyasszonya Orestesnek? Még jóformán föl se ocsúdott ebből a kábultságából, mikor egy másik dolog még jobban megrendítette.

— Ah, ez a Pelagia levele, — szólta Orestes. — Aláírom.

— Csak attól félek, hogy a góth nem engedi meg, — jegyezte meg a titkár kételkedve.

— Nem engedi meg? — csattant föl Orestes. — Még csak az kellene! Inkább megteszem Pentapolisz grófjának, de ezt meg kell engednie. A Venus-táncot senki se járhatja el Pelagián kívül.

Philammonnak minden csepp vére a szívére

OSTIA KIKÖTŐJE.

tódult. Miféle Venus-tánc lehet ez, amelyet csak Pelagia járhat el? És hol fog táncolni? Miért? Mikor és ki előtt fog táncolni?

— Annyi bizonyos, hogy a nép örvengve fog tombolni, ha Pelagia járja el a Venus Anadyomene táncát! — mondta a khaldeus nevetve.

— Na látod! — felelte Orestes elégedetten. — Azért kell hát mindent elkövetni, hogy megnyerjük őt!

Ezzel Philammonhoz fordulva, így szólta:

— Itt van ez a levél, vidd el Pelagiához és mondd meg neki... Nos, nem mozdulsz?

— Pelagiához? — dadogta Philammon kétségbeesve. — Hogy táncoljon?... Nyilvánosan?... Venus Anadyomene?... Ó, uram!

— Nos, mi az? — csodálkozott Orestes. — Ne hát a levél!

— Pelagia az én testvérném... és én nem akarom, hogy...

— Micsoda? Mit nem akarsz? — hökkent meg Orestes.

Majd, hirtelen megértvén a dolgot, hidegen odafordult a testőrökhez, mondván:

— Ez a derék fiú bizonyosan valami bolondságot csinál, ha nem ügyeltek rá. Pár napig jó lesz, ha lakat alatt tartjátok; de vigyázatok, nehogy egy hajszála is meggöbüljön! Mert az életemet ő mentette meg tegnap, midőn ti, gyáva bitangok, elszaladtatok.

S mielőtt Philammon csak moccanhatott volna is, a testőrök már nyakon csípték és elhurcolták a Bazilika egyik földszinti cellájába, amelynek az ajtaját rázárták.

Ugyanaz nap délután Orestes meglátogatta Hypatiát és ezzel köszöntött be hozzá:

— Oly újságot tudok, amely megörvendtet téged, szépséges Pallas Athene. Heraclianus győzött!

— Győzött?! — kiáltott föl Hypatia és izgatottan fölállt.

— Úgy van, győzött — ismételte Orestes — s mind egy lábíg levágta a cäsar seregét Ostia mellett. Ma reggel kaptam a hírt, megbízható forrásból s te vagy az első, aki megtudod tőlem. De holnap már tudni fogja egész Alexandria — s akkor nyert ügyünk van!

— Hogy-hogy? — kérdezte Hypatia.

— Már előre megkérdeztem az alexandriai helyőrség és az egész provincia főtisztjeit, hogy kihez csatlakoznak, ha Heraclianus győz és mind azt felelték, hogy hozzám, mert már megúnták és gyűlölik a byzantiumi papi uralmat. A katonaság tehát az enyém és holnap enyém lesz a nép is, mert megkezdtem a gabona-kiosztást. Cyrilltól nincsen mit félnem; amióta a csöcselékkel szövetkezve kiüzte a zsidó-

kat Alexandriából, a jómódú kereskedő és polgári osztály mind ellene fordult. És van még egy eszközüöm.

— Micsoda eszközöd és mire való? — kérdezte Hypatia.

— Nagyszerű játékokat, népünnepélyt rendezek s midőn a nép oda lesz a gyönyörűségtől, egy-két ügyes barátunk kiáltozni kezd: «Éljen Orestes cäsar!» Mások emlegetni kezdik Heraclianus diadalát... a nép tapsol... majd akad egy új Marcus Antonius, aki fölajánlja nekem a koronát... én vonakodom, de éppoly gyöngén, mint Julius Cäsar... de midőn erőszakkal kényszerítenek, hogy fogadjam el a cäsari méltóságot, fölállok és beszédet mondok Egyiptom függetlenségéről... kiosztatok fejenként két drachmát s egetverő tapsviharral, újjongással mellém esküszik az egész város.

— És mi lesz az istenekkel? Hellasz isteneivel? — kérdezte Hypatia.

— Ó, ez a te dolgod lesz, szépséges istennőm! — felelte Orestes udvariasan. — Utánam fölállsz te, mint a menyasszonyom és a leendő Augusta és elmondod, hogy a galilaeai gyalázatos babona törülte el azokat a szép miszteriumokat és játékokat, melyek mindenkor legnagyobb gyönyörűsége voltak a népnek, vissza kell tehát térnünk az ősi hithez, melynek kultusza nemcsak a léleknek, hanem a szemnek és fülnek is örömet, élvezeteket biztosít. De ezt te jobban és szebben meg bírod mondani, mint én. Csak az a kár, hogy nem rendeztethetek gladiatori játékokat is. Nincsenek gladiatorjaim.

— Jobb is, ha nincsenek, — mondta Hypatia összeborzadva. — Irtózom a vértől és ezektől a kegyetlen játékoktól.

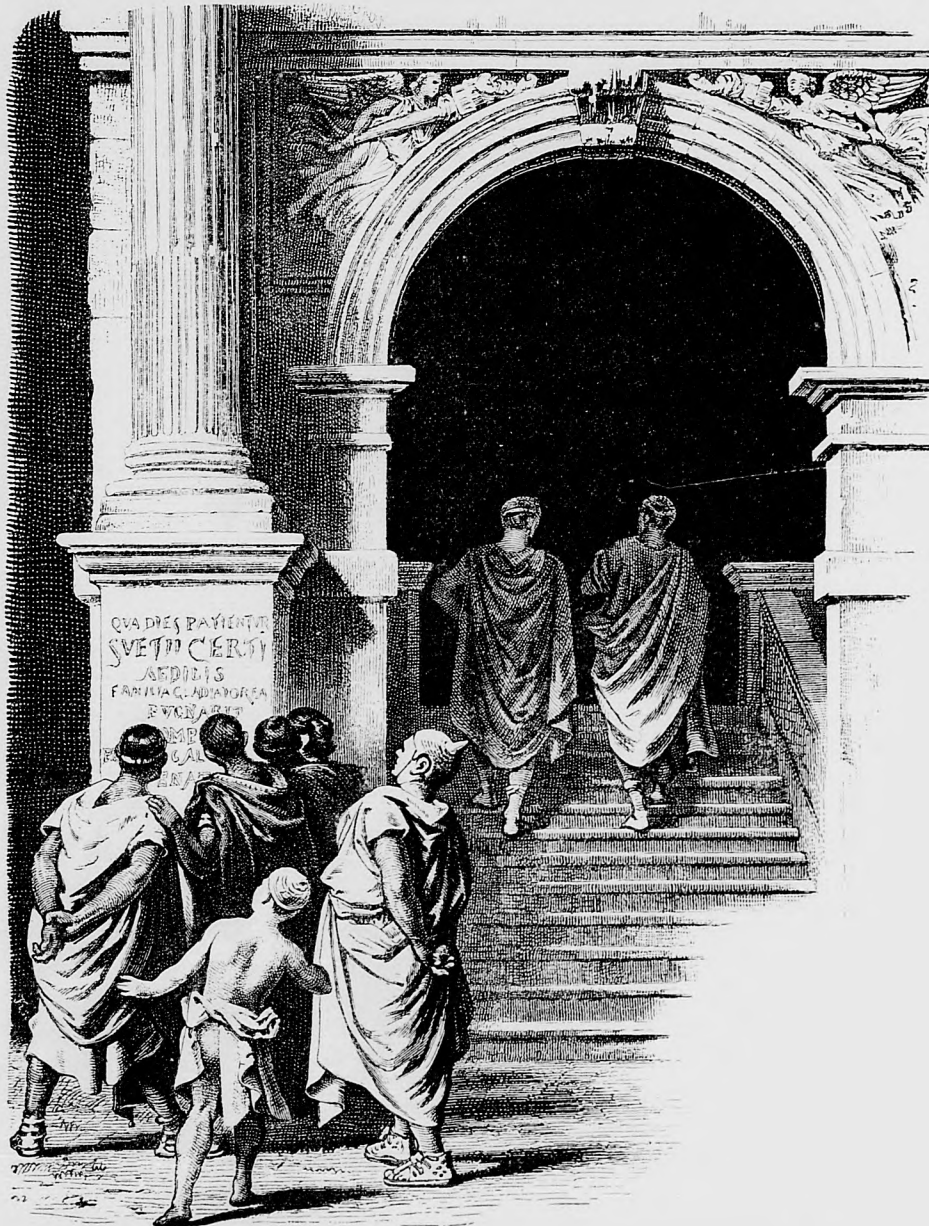
— De valamit mégis kell adnunk a népnek, —

BESTIARIUSOK KÜZDELME VADÁLLATOKKAL.

tünődött Orestes. — Gondoltam arra is, hogy vadállatokat ereszték az arénára és bestiariusokkal állítom szembe őket; csak hogy a vadállatok drágák s ha mind megölettem ami van, nem marad későbbre. Ez pedig baj, mert a jövőre is

— Szó sincs róla, kedvesem! — mentegetőzött Orestes, — de van ötven-hatvan lybiai szerecsen foglyom, akiket úgy is halálra kell ítélnem, mert lázadók. Miért ne adhatnék fegyvert ezeknek, hogy egymást lemészárolják?

CIRKUSZ HIRDETÉS.

kell gondolni. Ha csak úgy nem segíték a dolgon, hogy a rabokat uszítom egymásra.

— Micsoda?! — szörnyedt el Hypatia, — hát az embert, ha rab is, kevesebbre becsülöd a vadállatoknál?

Hypatia hallgatott; undorodott ugyan a vértől, de azzal nyugtatta meg a lelkiismeretét, hogy mivel ezeknek a lázadóknak így is, úgy is meg kell halniuk, hát mindegy, akárhogy vesztek az életüket.

— Ez hát rendben volna, — folytatta Orestes. — Most még valami könnyebb fajta mulatságról kellene gondoskodnunk.

— Élesszük föl a régi görög dráma dicsőségét, — mondta Hypatia hirtelen. — Adasd elő Aeschylus vagy Sophokles valamelyik trilógiáját.

— Kicsit unalmas dolgok ezek, — csóválta Orestes a fejét. — Persze, Philoctetes megjárna, ha valóban megkínóznák őt s a nép elhinné, hogy igazán fájdalmában üvölt. Vagy az Oresteia se lenne rossz, csak hogy akkor meg kellene ölni Agamemnon a fürdőben, később pedig Clytæmnæstrát is.

— Irtózatos! — sikoltott föl Hypatia.

— Persze, persze, — hagyta helyben Orestes is, — ez a sok vér gyűlöletes az igazi filozófus előtt. Aztán meg elég is a gladiátorok harca. Hanem, például, valami vígabb dolgot adhatnánk... Egy mithoszt... Mondjuk az Aphrodite diadalát... az eleusisi ünnepi körmenetet, midőn Venus párducoctól vont kocsiján bejön, a fenevadakon apró Amorok ülnek. Aztán a nép üvölt, a kürtök harsogva zúgnak, hogy Cyrill is megsiketül tőle. És végül Venus táncra kel, a kar pedig himnuszt énekel a dicsőségére, amely himnuszt a te génuszodtól várom, szépséges Pallas Athene!

— Hogy én írjam a himnuszt erre a profán táncra? Soha! — tiltakozott Hypatia határozottan.

— És miért nem? — kérdezte Orestes hízlegve. — Hisz ez az első lépés az istenek hitének a fölelevenítésére, a mithoszok életre keltése és megismertetése a tömeggel, mely elfordult őseink isteneitől. Ezt csak te írhatod meg, mert senki sincsen, aki úgy imádná és szeretné az isteneket, mint te.

— És ki lesz a Venus személyesítője? — kérdezte Hypatia.

— Ki más, mint Pelagia?

Hypatia haragosan kelt föl és elkeseredve mondta:

— Ah, ez már több a soknál! Nem elég, hogy tegnap, mikor a csöcselék megtámadott, gyáván kereszténynek vallottad magadat, hogy megmentsd az életedet; nem elég, hogy rám erőszakoltad a vért és kegyetlenséget, melyet végig kell nézmem az istenek szent ügyének a kedvéért; most még azt is követeled, hogy ott legyek ennek a Pelagiának a diadalán, aki folyton gúnyolt, kinevetett engem s többet ártott erkölcselenségével az istenek szent ügyének, mint Cyrill valamennyi erőszakoskodása! És még azt kívánod, hogy én írjam meg a himnuszt, amelynek zenéjére Pelagia táncolni fog?

— Bocsáss meg, szép istennőm, — könyörgött Orestes alázatosan, — és hidd el, eszem ágában se volt, hogy megsértselek. Amit mondtam, mind csupa jószándékból eredt, az istenek szent ügyét óhajtottam szolgálni vele, de most már látom, hogy hiába! Minden szép álmomnak

örökre vége! Mert a te segítség nélkül soha se valósíthatom meg terveimet, az istenek ügye örökre elveszett!

Hypatia összerzezent és nem felett. Meglátzott rajta, hogy erősen küzködik önmagával és nem tud határozni. Reszkető kezével kétszer-háromszor végig simította hófehér homlokát s aztán hirtelen, mintha félne, hogy megbánhatja ezt az elhatározását, rekedten mondta:

— Hát legyen, ahogy kívánod. Most azonban kérlek, hagyj egyedül, hogy megírhassam azt a himnuszt. Az istenek szent ügye követeli tőlem ezt az áldozatot, én nem habozhatom.

— Köszönöm neked, bölcsesség királynője! — felelte Orestes boldogan. — Megyek és intézkedem, hogy mához egy hétre minden kész legyen a döntő lépésre. Ez a lépés a trónra visz és cásari koronát szerez!

Orestes csakugyan lázasan dolgozott és mindent elkövetett, hogy kellően előkészíthesse e döntő lépés megtételét. Az egész városban közhírré tétette Heraclianus győzelmét, de ennek nem sok eredménye volt; a tömeg ugyanis válat vont és azt mondta, hogy mindegy neki, akár Róma, akár Byzantium a főváros: egyformán Egyiptomnak kell gabonával jól tartania mind a kettőt. Akadtak azonban Orestesnek jó barátai, akik célzásokat tettek arra, hogy Egyiptom független is lehetne s akkor nem kellene se Rómába, se Byzantiumba küldeni gabonájának a fölöslegét, hanem vagy itthon fogyaszthatná el, vagy drága pénzen eladhatná. Alexandria már volt egyszer független birodalomnak a fővárosa, miért ne lehetne az másodszor is? És nyomban

NERO ÓKORI MELLISZOBRA.

utána tömérdek gabonát osztottak ki a nép közt és híre járt, hogy Orestes általános amnesztiát ad a bűnösöknek.

Így nőtt a szappanbuborék napról-napra, bár a kellemetlenségekben se volt hiány. Mert egy napra rá, hogy a prefektus keresztire feszítette azt az Ammoniust, akit a gótok az utcai zendüléskor elfogtak és átadtak neki, az örök azt jelentették, hogy a hullát is, a keresztet is ellopták a barátok. Orestes jól tudta, hogy az öröket megvesztegették, hogy elophassák a hullát, de nem merete bántani a katonáit, akiknek jóindulatától az élete függött; ezért lenyelte az egész dolgot és újabb boszút esküdött Cyrill ellen.

De még huszonnégy óra se telt el a hullarablás óta, midőn Alexandria legaljasabb söpredeke — lehetek vagy húszezeren — a nitriai barátok, a városbeli papság, diákonok, presbiterék és prédikátorok vezetése mellett, akiknek élén maga Cyrill állt, teljes főpapi ornátusban, díszes ravatalra tették a keresztire feszített Ammoniust és körmenetben hordozták körül Alexandria utcáin s megállván a prefektus palotája előtt, vad üvöltözéssel átkozták a «pogány, hitehagyott kutyát», — már mint Orestest magát.

Aztán bevitték a mártírt a templomba, ahol Cyrill rögtön szentté avatta és nem Ammoniusnak, hanem Thaumasiusnak, azaz csodatevőnek hívta s míg a vértanú erényeit, jóságát az egekig magasztalta, addig Orestest elmondta hóhérnak, bakónak, új Nerónak, az apokalipszisbeli «vadállat»-nak, aki csak azért nem kegyetlenebb, mint Nero, mert nincs meg hozzá ennek a szörnyetegnek a hatalma is. És, miután megfenyegette Orestest az igazságos Isten haragjával, megjósolta azt is, hogy ugyanúgy fogja végezni az életét, mint Nero, aki önmagát ölte meg, mint a skorpió, ha már nem lát a menekvésre utat.

Orestes a fogait csikorgatta s először katonákkal akarta kiveretni a csőcseléket a templomból, de aztán meggondolta a dolgot: hátha a fanatikus tömeg az erősebb. Semmit se tett hát, csak újból megesküdt, hogy az első alkalommal eltéteti Cyrillt a láb alól.

X.

A doktorok doktora.

Szegényesen bútorozott szobában, füstölő méces világánál üldögélt Synesius, a cyrenaiai püspök és írt. Meg-megállt munkája közben, hogy letörölje könnyeit, melyek nagy cseppekben szántották végig bánatos arcát. Most nyílt az ajtó s az egyik szolga Raphael Aben Ezrát jelentette be. Synesius fölkel és elébe ment a nem várt vendégnek.

— Ne szólj, — mondta neki Raphael s visszavezetvén a püspököt az asztalhoz, ismét leültette. — Mindent tudok!

— Mindent tudsz? És mégis eljöttél hozzám,

az elhagyatotthoz, akit mindenki elkerül nagy nyomorúságában?

SZENT ÁGOSTON.

— Hogy halt meg a szegény fiú? — kérdezte Raphael gyöngéden.

— Elvitte a pestis, — felelte a püspök sóhajtván. — És talán engem is elvisz nemsokára, ha ugyan a rabló arabok elébe nem váganak a halálnak. De hagyjuk az én dolgomat, barátom. Inkább azt mondd el, hogy miért jöttél és mivel segíthetek rajtad.

(Folytatása következik.)

GYANÚS ALAK.

Révész Imre festménye.

A fővárosi festő leutazott a kis falúba, hogy ott egyet-mást lefessen. Felállítja állványát, pallettáját s ecsetjét kezébe veszi s neki is fog munkájának. Éppen egy kerítéses kis nádfedelű viskót festene le, de bizony nem sokáig marad zavartalanul. A falú népe lassankint köréje csődül s ugyancsak kémleli a *gyanús alak*-ot, ki olyan szigorúan néz a kis házra. A Bodri kutyanak se tetszik a dolog s csak azt várja, hogy megmozdúljon a gonosz ember. De bizony erre nem kerül a sor, mert a festő jó szándékát csakhamar belátják s azontúl kedves vendégüké fogadják.

A szép festményt Révész Imre készítette, ki nek nem egy alkotása hozott már dicsőséget a magyar művészetnek.

RÉVÉSZ IMRE. — GYANÚS ALAK.

VEGYESEK.

A kínai anyacsászárné szalonkocsija. A civilizáció nagyobb úr még a kínai császárnál, sőt a kínai császár édesanyjánál is. Lassan-lassan ők is behódolnak neki. A felséges familia egész a legújabb idők méltóságán alul valónak tartotta, hogy vonatra üljön. Most már rászánta magát. Nemrégiben lett készen az anyacsászárné szalonkocsija. Ez a kocsu ugyancsak érdekes berendezésű. Sárga selyemmel van bevonva az egész. A sárga, ez a kínaiak szent színe. A kocsu közepén magas, dús faragású, szintén sárga selyemmel bevont trónus emelkedik. Ez az anyacsászárnéé. Mellette két selymes zsöllyeszék, balról a császárnak, jobbról a császárnénak. Az oldalfalak mentén egy csomó sárgára festett — de nem párnás szék, a császári hercegek és hercegnők számára. Ezenkívül egy sarokban kilenc, kék selyemmel bevont szék, arra a célra, hogy ha ő felségeik valahol kiszállanak, legyen mire ülniök. Egyéb butor nincs a kocsiban.

A forradalom nagyjai. Louis Madelin francia historikus a Revue des Études historiques legújabb számában igen érdekes cikkben szól az 1789-iki forradalom nagy embereiről. Azokról, akiknek a forradalom csinálta meg a kariérjukat, kiemelve őket a névtelenségből a história fórumára, ahonnan azután egyik-másik a — vérpadra lépett. Azt mondja el róluk, mik voltak ezek az emberek azelőtt, mielőtt a nagy vihar hullámai a világ szemé elé emelték őket, hol voltak, mikor a világ még nem is tudta, hogy vannak. Ney, aki Franciaország marsallja lett, serényen körmölt egy ügyvédi irodában és a legszebb álma az volt, hogy a principális fölemeli harminc frankkal a fizetését. Fouché, Napoleon rendőrminisztere, Otranto hercege, mint fölszentelt pap tanárkodott egy felekezeti iskolában és vonalzóval verte a kis diákok fejébe a latin grammatika szabályait. Sieyes abbé békén prédikálgatott a híveinek. Murat Joakim buzgón szolgálta ki a vendégeket az édesapja koreszmájában és még sátorosinnepkor sem álmódta, hogy valamikor Szicília királya lesz belőle. Bernadotte se gondolta, hogy a jövő Svéd- és Norvégország királyi trónusát tartogatja a számára. Dühös republikáns ifjú volt, oda is tetováltatta a karjára, hogy «Halál a királyokra». Később azután nem is igen mutogatta a meztelen karját. Mi lett volna ezekből az emberekből, — írja Madelin, ha a forradalom nem kapja őket a nyergébe? Fouchéból alkalmasint professor, Muratból vendéglős, Bernadotteból kapitány, Neyből — semmi. Mindenik többet kapott az időtől, mint amennyit ő adott neki: csak egyetlen egy volt a forradalom pártfogoltjai között, aki okvetlenül lett volna valami a viszonyok e segítsége nélkül is, aki mint rendeltetést hozta magával a maga dicsőségét és ez Charles Maurice de Talleyrand volt.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt az a mongol vezér, ki I. Bajazet szultánt leverte s elfogta? Hol történt ez az ütközet?

(Imre Béla.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Számítási kérdés:

Egy anya most 6-szor idősebb lányánál, de 5 év múlva csak 3 $\frac{1}{2}$ -szer idősebb annál. Hány éves az anya és a leány most? (János László.)

Természetrizsi kérdés:

Melyik az az északsarki tengerekben élő 6—7 m. hosszú vízi emlős, melynek a hímnak agyara van? Mi a latin neve? (Radó Ferenc.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 augusztus 9.

15. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Arabi pasa; Tell-el-Kabirnál levertek. — Számítási kérdés: 9 az a szám. — Természetrizsi kérdés: Kecsege (acipenser ruthenus). — Képrejtvény: Soká élt, ki meghalt a hazáért.

Helyesen fejtették meg: Brachfeld József, Radnai Testvérek, Dobránszky Ede, Benkő Károly, Szidon Simon, ifj. Apor István, Paál Antal, Szabó Gyula, Makk István, Grosz József, Eisler Dezső, Varrók László, Bittermann Károly, Grosz Simon, Tábory Testvérek, Szemző István, Altstock Hugó, Babarczy István, Kiss Elemér, Tuschák Imre, Hartmann Ervin, Gotlieb István, Popper József, Breuer Ernő, Nord Frigyes, Licht Zoltán, Rácz Károly, Imrédy Béla.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: Kenyér és becsület) ifj. Apor István abos-gálfalvai előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Aggódó. 1. Aggodalmának van alapja. A sport igen szükséges, de meg kell tartani a mértéket. Az, aki erején fölüli mer, megadja az árát. A tízórás versenyek ilyen rekkenő hőségben vakmerőségzamba mennek. 2. A lábbal rúgott labdák sportja kórságos divat, nekünk nem tetszik s az ön érvei véleményünkön nem változtatnak. A labdarúgók maholnap a népdalt is kórságos divatjuk után így változtatják meg: «Fakó lovam rúgd fel — a labdát.» — Nyelvtanuló. A gyakorlati tanítás e tekintetben a leginkább célravezető. A nyelvtan ismerete korántsem elég. Nagy szókincs s az elsajátított szavaknak a beszédben való használata. Nem lenne rossz, ha egyszer a vakációt olyan vidéken töltené, ahol csak német szót hallana. — I. K. (P—ny). Természetesen megjelenik. A toll napszámosságai nem ismernek soha pihenést. Aki fölesküdt ebbe a gárdába, annak téli hidegben és nyári melegben egyaránt a toll-ekéje mellett kell állania. — Jankó. Ugy látszik, hogy a te kezdetet is görcs bántja, hogy soha nem látom az írásodat. Apádat tiszteltem, te pedig ne írtózzál a pennától és tintától.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:		FELELŐS SZERKESZTŐ		SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:	
Negyed évre ... 2 kor.	40 fill.	GAAL MÓZES.		Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.	
Fél évre ... 4 kor.	80 fill.				
Egész évre ... 9 kor.	60 fill.				
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.			

AZ UTOLSÓ LANTOS.

Regényes korrajz. Irta Gaal Mózes.

18

XXI.

Mi volt a «cronica»?

Régekte könnyebb volt valamit megírni, mint azt kinyomtatni. Az a tenger sok latin meg görög história-vers, bölcsészeti s más tudományos meg nem tudományos iratok, a szónak szó szerint való értelmében iratok voltak. Lúdszár tollal papirosra írták ajtatos apácák, jámbor életű barátok, kik az Istenen kívül csak a munkát ismerték s dolgoztak is annyit, hogy a százados hareok, melyek a világot megremegtették s az egyes népek sorsát jóra-rosszra eldöntötték, olyan befolyással az emberek művelődésére nem voltak, mint azok a barátok és apácák, akik könyvek másolásával foglalkoztak.

Nem lehet ezt a munkát ma eléggé méltányolni, mert megközelítőleg sem szerezhetünk helyes fogalmat róla.

Mosolygunk, ha régi könyvek akadnak kezünkbe s látjuk az élénk színekkel kifestett nagy kezdőbetűket s csodálkozunk az ösök különös izlésén; pedig azon az egyetlen betűn napokig elfáradt a szegény barát. És a többi gömbölyű, apró, egymásba folyó s egymástól néha szeszélyesen elváló betűk: hány kinos, munkába ölt éjszakának termékei.

Még csak dicsőségre sem számítottak. Oly névtelenek, mint a csatatéren elhült milliók, kik csak darab számban mennek az áldozatok összehámitásánál.

Egy-két dicsőt szárnyára kap a hír, a többi úgy befutja a feledés pora, hogy a következő századok előtt örök homályban maradnak.

Ezernégyszáznegyven esztendő körül élt egy szorgalmas német polgár: Gutenberg János, aki sok próbálgatás, gondolkodás és mesterkedés után kisütötte, hogy sült bolondság egy egész életet arra szentelni, hogy egyetlen egy könyvet valaki, szép gót betűkkel, cifrán kiszínezve az iniciálékat (így hívták a kezdőbetűket) lepíngáljon.

Ő okosabbat gondolt ki, a — könyvnyomtatást.

Kifaragni a betűket, egymás mellé rakni, amint a szók kívánják, aztán húszszor is s ha kell, százszor is lenyomtatni azt a lapot egymásután; amíg a fabetűk tartanak, addig jól helyébe s folytatják. Ebben az egyben mégis túltettek a németek a találékony eszű angliu-sokon.

Harmindenegy év múlva Geréb László magyar püspöknek is kedve szottyant a bibliát öreg nyomtatott betűkből olvasni. Kiküldte olasz titkárárt, Giovannit, hogy szedjen fel Taliánországban valami értelmes embert, aki ismeri a könyvnyomás mesterségét. Miért Taliánországba? Azért, mert oda bátorságosabban elmehetett az olasz, mint Németországba, holott állandóan hadakoztak egymással a német városok polgárai. Így üzték el a Gutenberg-családot is Mainz városából. Aztán a könyvnyomtatás mestersége nagyon hamar elterjedt mindenfelé, mert azok, akik Gutenberg könyvnyomtató műhelyében dolgoztak s ott a mesterséget megtanulták, maguk is műhelyeket állítottak fel.

A németországi könyvnyomtatóknak Magyarországon is hire járt. Mert dehogy voltunk mi akkor elmaradva a világtól!

Széles Európa tudta, hogy Visegrád, Buda,